

RP 51/2015 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om alterneringsledighet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om alterneringsledighet ändras så att den arbetshistoria som är villkor för alterneringsledighet höjs till 20 år, den maximala längden för ledigheten förkortas till 180 kalenderdagar och högre alterneringsersättning för dem med lång tid i arbetslivet slopas, så att alterneringsersättningens nivå för alla alterneringslediga är 70 procent av arbetslöshetsdagpenningen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2016.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
2 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	4
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	4
3.1 Ekonomiska konsekvenser	4
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	5
DETALJMOTIVERING	6
1 LAGFÖRSLAG	6
2 IKRAFTTRÄDANDE	6
LAGFÖRSLAG	7
Lag om ändring av lagen om alterneringsledighet	7
BILAGA	9
PARALLELLTEXT	9
Lag om ändring av lagen om alterneringsledighet	9

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

Med alterneringsledighet avses ett avtal mellan arbetstagaren och arbetsgivaren om befrielse för viss tid från arbetsuppgifterna och löneutbetalningen. Ett avtal om alterneringsledighet innebär för arbetsgivaren en skyldighet att anställa en arbetslös arbetssökande som ersättare under perioden i fråga. Alltså är alterneringsledigheten till sin karaktär ett visstidsarrangemang som är kopplat till kalendertiden och vars utnyttjande förutsätter en giltig anställning. Dessutom grundar det sig på frivillighet.

Syftet med systemet för alterneringsledighet är dels att främja arbetstagarens motivation, dels att erbjuda en arbetslös möjlighet att få arbete. Det har inte föreskrivits några begränsningar för utnyttjandet av alterneringsledighet, så en ledig arbetstagare kan utnyttja alterneringsledigheten på det sätt han eller hon vill. Heltidsanställda och anställda vars arbetstid överstiger 75 procent av arbetstiden för en heltidsanställd i branschen har möjlighet att få alterneringsledighet. En företagare på heltid har inte rätt till alterneringsledighet.

Ett villkor för alterneringsledighet är att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 16 år. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Den beaktade tiden i arbete fås genom att dela årets inkomster med en divisor enligt 6 kap. 11 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. En fjärdedel av arbetshistorian kan vara tid som i lagen jämföras med tid i arbete. Även tid i arbete eller tid som jämföras med tid i arbete i en EU- eller EES-stat eller Schweiz räknas till sådan tid i arbete som krävs för alterneringsledighet. Ett villkor för en ny alterneringsledighet är att arbetstagaren arbetat i minst fem år efter det att den förra alterneringsledigheten slutade.

Den alterneringslediga ska ha varit anställd hos samma arbetsgivare oavbrutet i 13 månader innan alterneringsledigheten börjar. Denna period om 13 månader kan omfatta högst 30 kalenderdagar oavlönad ledighet.

Alterneringsledigheten varar minst 100 kalenderdagar och högst 360 kalenderdagar. Man kan avtala om att ledigheten periodiseras, så att längden på varje period är minst 100 kalenderdagar. Ledigheten ska i sin helhet hållas inom två år från det att den började. Alterneringsledigheten kan förlängas, om detta överenskomms minst två månader före den redan avtalade utgången av ledigheten. Ledighetsperioden får också skjutas upp till en senare tidpunkt genom att komma överens om den nya tidpunkten innan perioden i fråga börjar.

För den tid alterneringsledigheten varar betalas det ut alterneringsersättning. Folkpensionsanstalten eller en arbetslöshetskassa betalar ut ersättningen. Storleken på alterneringsersättningen är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som arbetstagaren skulle få vid arbetslöshet. Om arbetstagarens arbetshistoria är minst 25 år, är alterneringsersättningen 80 procent av arbetslöshetsdagpenningen. När alterneringsersättningen fastställs beaktas inte barnförhöjning.

Systemet för alterneringsledighet trädde i kraft som ett försök vid ingången av 1996. Bestämmelser om försöket fanns i lagen om försök med alterneringsledighet (1663/1995), som gällde fram till slutet av 2002. Den gällande lagen om alterneringsledighet (1305/2002) trädde i kraft vid ingången av 2003. Lagen var till att börja med i kraft till utgången av 2007, varefter dess giltighetstid förlängdes till utgången av 2009. Systemet för alterneringsledighet blev permanent från ingången av 2010.

RP 51/2015 rd

Villkoren för alterneringsledighet har ändrats flera gånger under den tid som systemet har funnits. År 2003 föreskrevs det att arbetshistorian ska vara tio år, medan tiden i arbete för en alterneringsledig tidigare var endast tolv månader. År 2014 höjdes arbetshistorian som villkor till 16 år. I början var nivån på alterneringsersättningen 60 procent av arbetslöshetsdagpenningen. År 2003 höjdes ersättningsnivån till 70 procent och för dem som hade en arbetshistoria på minst 25 år till 80 procent av beloppet för arbetslöshetsdagpenningen.

Av alterneringsersättningen finansierar staten en andel som motsvarar grunddagpenningen. Arbetslöshetskassorna finansierar 5,5 procent och Arbetslöshetsförsäkringsfonden den återstående andelen. År 2014 finansierade staten 42,5 procent av alterneringsersättningen, Arbetslöshetsförsäkringsfonden 52 procent och arbetslöshetskassorna 5,5 procent.

Från ingången av 2013 till slutet av juni 2015 var den genomsnittliga varaktigheten för alterneringsledighet 254 dagar enligt arbets- och näringsministeriets statistik. Cirka en fjärdedel av de alterneringslediga hade ledigheten i fler än en period. Under den nämnda perioden på två och ett halvt år betalades alterneringsersättning ut till 29 433 personer för totalt 7,2 miljoner kalenderdagar (5,1 miljoner ersättningsdagar).

2 Föreslagna ändringar

Det föreslås att den tid i arbete som är villkoret för alterneringsledighet enligt 4 § 1 mom. förlängs från 16 år till 20 år. Villkoret för alterneringsledighet är att personen har minst 20 år av tid i arbete innan alterneringsledigheten börjar. Tiden i arbete beräknas fortsättningsvis på grundval av utlandsarbete eller de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare. Det föreslås att den maximala längden för ledigheten förkortas från 360 dagar till 180 dagar. Samtidigt föreslås det att möjligheten att periodisera alterneringsledigheten slopas.

Dessutom föreslås det att bestämmelsen om storleken på alterneringsersättningen i 15 § 1 mom. ska ändras, så att högre alterneringsersättning till dem som varit en lång tid i arbetslivet slopas. Alterneringsersättningens nivå ska för alla alterneringslediga vara 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som personen, om han eller hon var arbetslös, skulle ha rätt till enligt 5 kap. 2—5 § och 6 kap. 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Och fortsättningsvis ska barnförhöjning inte beaktas vid beräkningen av alterneringsersättningen.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Syftet med propositionen är att genom att förlänga den tid i arbete som är ett villkor för alterneringsledighet, förkorta den maximala längden för ledigheten och sänka nivån på alterneringsersättningen uppnå en sådan årlig minskning på 50 miljoner euro i utgifterna för systemet för alterneringsledighet som krävs i regeringsprogrammet. Att slopa den högre nivån på alterneringsersättning minskar de alterneringsersättningar som betalas ut med 12,5 procent per månad för dem som fått högre ersättning. Att förkorta den maximala längden för ledigheten till hälften av den nuvarande förkortar de perioder för vilka alterneringsersättning betalas ut. Kravet på längre arbetshistoria som villkor för ledighet minskar utnyttjandet av ledighet, eftersom färre än tidigare har rätt till ledigheten. Att kräva en lång tid i arbetslivet för att få rätt till alterneringsledighet förflyttar utnyttjandet av ledighet till den senare hälften av tiden i arbetslivet. Villkoret för att upprepa en alterneringsledighet förblir fem år. Uppskattningsvis ökar de föreslagna förändringarna upprepade alterneringsledigheter.

RP 51/2015 rd

Av alterneringsersättningen finansierar staten en andel som motsvarar grunddagpenningen. Arbetslöshetskassorna finansierar 5,5 procent och Arbetslöshetsförsäkringsfonden den återstående andelen. Att förkorta den maximala längden för alterneringsledighet till 180 dagar beräknas minska antalet alterneringsledighetsdagar med knappt 34 procent. Minskningen beräknas minska utgifterna för alterneringsledighet med cirka 24 miljoner euro årligen. Att ändra nivån på alterneringsersättningen så att alterneringsersättningen för alla alterneringslediga är 70 procent av arbetslöshetsdagpenningen beräknas minska utgifterna med 16,6 miljoner årligen. Att den arbetshistoria som är villkor för alterneringsledighet dessutom höjs med fyra år från nuvarande 16 år till 20 år beräknas minska utgifterna för alterneringsledighet med cirka 10,3 miljoner euro årligen. De ändringar som propositionen föreslår beräknas således sammanräknat minska utgifterna för systemet för alterneringsledighet med cirka 50,9 miljoner euro årligen.

Det fulla beloppet av minskningen av utgifterna för systemet för alterneringsledighet kommer inte att uppnås 2016, eftersom det med stöd av övergångsbestämmelsen i propositionen ännu kommer att finnas alterneringslediga enligt villkoren i den gällande lagstiftningen. Dessutom är det möjligt att ackumuleringen av sparbeloppet fördröjs på grund av ökad användning av alterneringsledighet strax innan ikraftträdandet av förändringarna, vilket har skådats vid tidigare förändringar av systemet för alterneringsledighet. Den tidigare reformen av alterneringsledighet från september 2014 har till och med juli 2015 minskat mängden nya alterneringsledigheter med cirka 15 procent emedan de månatliga utgifterna för alterneringsersättning inte ännu har minskat. År 2016 uppskattas utgifterna minska med 10 miljoner euro.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet av Juha Sipiläs regering. Lagförslaget har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Vid beredningen hördes arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Akava ry, Finlands Näringsliv rf, Statens arbetsmarknadsverk, KT Kommunarbettsgivarna, Kyrkans arbetsmarknadsverk, Företagarna i Finland rf och Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

3 §. Definitioner. Det föreslås att paragrafens 4 punkt upphävs. I punkten finns en definition av periodisering av alterneringsledighet. Definitionen behövs inte längre, eftersom det föreslås att periodiseringen ska slopas.

4 §. Arbetshistoria som villkor för alterneringsledighet. Det föreslås att 1 mom. ändras så att den arbetshistoria som är villkor för alterneringsledighet förlängs. Ett villkor för alterneringsledighet är att den alterneringslediga innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 20 år. Tiden i arbete beräknas fortsättningsvis på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare eller den tid i arbete i en EU- eller EES-stat eller Schweiz som avses i 4 a §.

6 §. Alterneringsledighetens längd. Det föreslås att bestämmelsen om alterneringsledighetens längd ändras. Det föreslås att maximilängden för alterneringsledigheten förkortas från 360 kalenderdagar till 180 kalenderdagar. Minimilängden för ledigheten ska fortsättningsvis vara 100 kalenderdagar. Det ska inte längre vara möjligt att periodisera alterneringsledigheten. Ledigheten ska alltid hållas som en enda period.

7 §. Förlängning av avtalad alterneringsledighet. Det föreslås att bestämmelserna om periodisering av alterneringsledigheten ska strykas ur paragrafen. Möjligheten att fritt periodisera ledigheten anses inte längre motiverad när maximilängden för ledigheten förkortas till 180 kalenderdagar. Alterneringsledigheten ska sålunda alltid hållas som en enda period, vars längd är 100—180 kalenderdagar. I paragrafen ska fortsättningsvis finnas bestämmelser om förlängning av alterneringsledigheten. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar det ändrade innehållet.

15 §. Alterneringsersättningens storlek. Paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat. Beloppet för alterneringsersättning ska sänkas för de alterneringslediga som har minst 25 år tid i arbete. Det föreslås att bestämmelsen om större alterneringsersättning ska strykas ur paragrafen. De nämnda alterneringslediga som har varit lång tid i arbetslivet har sålunda inte längre rätt att få alterneringsersättning vars belopp är 80 procent av arbetslöshetsdagpenningen. Nivån för alla alterneringslediga föreslås vara 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som personen, om han eller hon var arbetslös, skulle ha rätt till enligt 5 kap. 2—5 § och 6 kap. 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002). Och fortsättningsvis ska barnförhöjning inte beaktas vid beräkningen av alterneringsersättningen.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Arbetstagaren har kunnat påbörja alterneringsledigheten innan lagen träder i kraft eller komma överens om att alterneringsledigheten börjar när lagen har trätt i kraft. Därför föreslås det att på alterneringsledighet som börjat innan lagen träder i kraft och på sådan alterneringsledighet som har överenskommit innan lagen träder i kraft och som börjar senast den 31 mars 2016, ska de gällande bestämmelserna tillämpas även när den föreslagna lagen har trätt i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om alterneringsledighet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om alterneringsledighet (1305/2002) 3 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 1127/2007, och
ändras 4 § 1 mom., 6 och 7 § samt 15 § 1 mom.,
sådana de lyder, 4 § 1 mom. samt 6 och 7 § i lag 659/2014 och 15 § 1 mom. i lag 1191/2009,
som följer:

4 §

Arbetshistoria som villkor för alterneringsledighet

Ett villkor för alterneringsledighet är att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 20 år. Om den anställda redan tidigare har fått alterneringsersättning, ska han eller hon ha varit i arbete i minst fem år efter det att den föregående alterneringsledigheten slutade. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

6 §

Alterneringsledighetens längd

Alterneringsledigheten varar minst 100 kalenderdagar och högst 180 kalenderdagar.

7 §

Förlängning av avtalad alterneringsledighet

En överenskommelse om förlängning av alterneringsledigheten ska ingås två månader innan den avtalade alterneringsledigheten upphör.

15 §

Alterneringsersättningens storlek

Alterneringsersättningens fulla belopp är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som personen, om han eller hon var arbetslös, skulle ha rätt till enligt 5 kap. 2—5 § och 6 kap. 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. När alterneringsersättningen fastställs beaktas inte barnförhöjning enligt 6 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

RP 51/2015 rd

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Om den alterneringslediga har påbörjat sin alterneringsledighet eller en period av den före denna lags ikraftträdande men inte hållit hela alterneringsledigheten när lagen träder i kraft, tillämpas på alterneringsledigheten de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Om den alterneringslediga har ingått ett alterneringsavtal före denna lags ikraftträdande och påbörjar sin alterneringsledighet senast den 31 mars 2016, tillämpas på alterneringsledigheten de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 28 september 2015

Statsministerns ställföreträdare, utrikesminister

Timo Soini

Social- och hälsovårdsminister Hanna Mäntylä

Lag

om ändring av lagen om alterneringsledighet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om alterneringsledighet (1305/2002) 3 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 1127/2007, och
ändras 4 § 1 mom., 6 och 7 § samt 15 § 1 mom.,
sådana de lyder, 4 § 1 mom. samt 6 och 7 § i lag 659/2014 och 15 § 1 mom. i lag 1191/2009, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) alterneringsledighet ett arrangemang genom vilket en anställd, i överensstämmelse med ett alterneringsavtal som han eller hon ingått med sin arbetsgivare, för viss tid befrias från de uppgifter som hör till anställningen och arbetsgivaren samtidigt, för motsvarande tid, förbinder sig att anställa en i 2 kap. 1 § i lagen om utkomtskydd för arbetslösa avsedd arbetslös arbetssökande vid en arbets- och näringsbyrå,
- 2) alterneringsledig den som tar ut alterneringsledighet,
- 3) vikarie en person som har anställts för den tid alterneringsledigheten varar,
- 4) *periodisering av alterneringsledighet att avtalad alterneringsledighet hålls i flera perioder,*
- 5) förlängning av alterneringsledighet att alterneringsledigheten fortsätts omedelbart efter att avtalad alterneringsledighet upphört, och
- 6) tillfällig återgång till arbetet tillfälligt arbete hos den arbetsgivare som den alterneringslediga är ledig från.

RP 51/2015 rd

Gällande lydelse

4 §

Arbetshistoria som villkor för alterneringsledighet

Ett villkor för alterneringsledighet är att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 16 år. Om den anställda redan tidigare har fått alterneringsersättning, ska han eller hon ha varit i arbete i minst fem år efter det att den föregående alterneringsledigheten slutade. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

6 §

Alterneringsledighetens längd

Alterneringsledigheten varar minst 100 kalenderdagar utan avbrott och sammanlagt högst 360 kalenderdagar.

7 §

Periodisering av alterneringsledighet och förlängning av avtalad alterneringsledighet

I alterneringsavtalet ska det överenskommas om periodisering av alterneringsledigheten innan den börjar. Vid periodisering av alterneringsledighet ska varje period omfatta minst 100 kalenderdagar.

En överenskommelse om förlängning av alterneringsledigheten ska ingås två månader innan avtalad alterneringsledighet upphör.

En alterneringsledighetsperiod får uppskjutas till en senare tidpunkt. Överenskommelse om den nya tidpunkten ska ingås innan alterneringsledighetsperioden i fråga börjar.

Hela alterneringsledigheten ska dock hållas inom två år från det att den började, och dess sammantagna längd får inte överstiga den maximala längden för alterneringsledigheten.

Föreslagen lydelse

4 §

Arbetshistoria som villkor för alterneringsledighet

Ett villkor för alterneringsledighet är att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 20 år. Om den anställda redan tidigare har fått alterneringsersättning, ska han eller hon ha varit i arbete i minst fem år efter det att den föregående alterneringsledigheten slutade. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

6 §

Alterneringsledighetens längd

Alterneringsledigheten varar minst 100 kalenderdagar och högst 180 kalenderdagar.

7 §

Förlängning av avtalad alterneringsledighet

En överenskommelse om förlängning av alterneringsledigheten ska ingås två månader innan *den avtalade alterneringsledigheten* upphör.

RP 51/2015 rd

Gällande lydelse

15 §

Alterneringsersättningens storlek

Alterneringsersättningens fulla belopp är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som personen, om han eller hon var arbetslös, skulle ha rätt till enligt 5 kap. 2—5 § och 6 kap. 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. *Ersättningens belopp är 80 procent, om den alterneringslediga har minst 25 år arbetshistoria enligt 4 § innan alterneringsledigheten börjar.* När alterneringsersättningen fastställs beaktas inte barnförhöjning enligt 6 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Föreslagen lydelse

15 §

Alterneringsersättningens storlek

Alterneringsersättningens fulla belopp är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som personen, om han eller hon var arbetslös, skulle ha rätt till enligt 5 kap. 2—5 § och 6 kap. 1 § 1 mom., 2 § 1 mom. och 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. När alterneringsersättningen fastställs beaktas inte barnförhöjning enligt 6 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om den alterneringslediga har påbörjat sin alterneringsledighet eller en period av den före denna lags ikraftträdande men inte hållit hela alterneringsledigheten när lagen träder i kraft, tillämpas på alterneringsledigheten de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Om den alterneringslediga har ingått ett alterneringsavtal före denna lags ikraftträdande och påbörjar sin alterneringsledighet senast den 31 mars 2016, tillämpas på alterneringsledigheten de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.